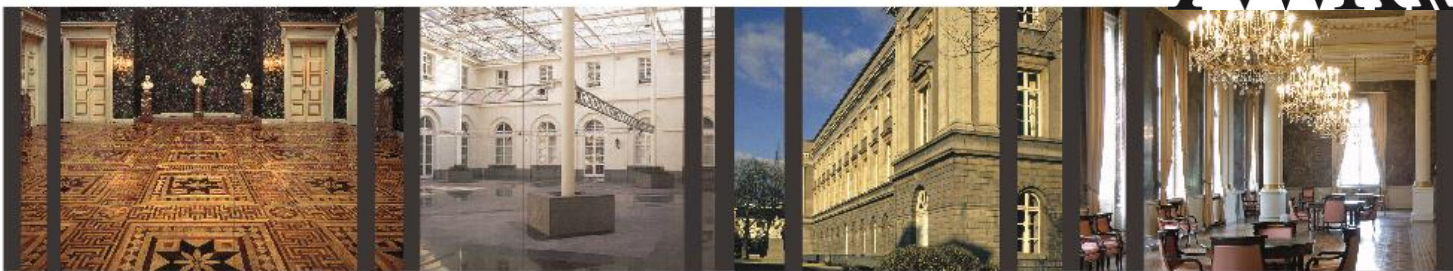

Eindrapportering Denkersprogramma

TRANSPARANTIE

Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten
Paleis der Academiën – Hertogsstraat 1 – 1000 Brussel – België
info@kvab.be – www.kvab.be

Eindrapportering Denkersprogramma

Transparantie

Inhoud

1	Activiteitenverslag.....	5
1.1	Situering.....	5
1.2	Denker.....	5
1.3	Stuurgroep.....	6
1.4	Activiteiten.....	6
1.4.1	Overzicht.....	6
1.4.2	Bespreking.....	6
2	Resultaten en impact.....	8
2.1	Nieuwe ideeën.....	8
2.2	Publicatie.....	8
2.3	Communicatie en media.....	8
3	Bijlage.....	9
3.1	Conceptnota.....	9
3.2	Thinker's Report.....	9
3.3	Artikel Academieberichten nr. 67.....	9
3.4	Programmabrochure + deelnemerslijst.....	9

1 Activiteitenverslag

1.1 Situering

Transparantie is de consensus van onze tijd. In zowat ieder debat dat vandaag gevoerd wordt, klinkt de roep voor meer transparantie - of het nu gaat over publiek bestuur, de financiële markten, zakelijk management, lobbying, civiele bescherming, open space kantoren, big data, open source software enz., in al deze uiteenlopende domeinen wordt algemeen geacht dat een grotere transparantie leidt tot betere resultaten. In een samenleving die openheid van informatie en verantwoordelijkheid van alle actoren hoog in het vaandel draagt, wordt transparantie aanzien als het wondermiddel bij uitstek waarmee iedere bezorgde burger institutionele rechtvaardigheid kan eisen en verduisteringspraktijken, fraude of omkoperij een halt kan toeroepen.

De vraag naar transparantie stopt echter niet op het niveau van de politiek en het bedrijfsleven maar beïnvloedt ook het privéleven. Nieuwe bewakings- en observatietechnologieën beïnvloeden ons gedrag en dwingen het individu ertoe om gedachten en handelingen continu publiek te maken. Onder het mom van neutraliteit wordt het oordeel van experts nu in vraag getrokken en worden beslissingsprocessen steeds vaker overgelaten aan algoritmes.

Met deze Denkerscyclus, op initiatief van de Klasse van de Kunsten, wil de KVAB bijdragen tot het publieke debat over de grenzen van transparantie. Wat onthult transparantie? Wat verhuult transparantie? Wat kunnen inzichten vanuit de kunsten en het spel van zichtbaar/onzichtbaar ons bijleren over de inherente logica van transparantie en bemiddeling? Is de evolutie in de richting van meer transparantie een evolutie naar een meer open en kritische samenleving of dreigt het gevaar dat meer transparantie net leidt tot een samenleving die terugplooit op zichzelf?

1.2 Denker

Als internationaal expert werd Emmanuel Alloa, filosoof en cultureel theoreticus aan de Universiteit van St. Gallen (Zwitserland), bereid gevonden mee te denken over deze problematiek.

Alloa is onderzoeksdirecteur aan de School of Humanities and Social Sciences van de Universiteit van St. Gallen en was gastprofessor in onder meer Amerika, Brazilië, Mexico, Frankrijk en Oostenrijk.

1.3 Stuurgroep

Het wetenschappelijk comité bestond uit de Denker, Prof. Bart Verschaffel (Klasse Kunsten, UGent) en Prof. em. Herman Parret (KU Leuven). Zij namen de coördinatie en wetenschappelijke leiding van deze denkerscyclus op zich.

1.4 Activiteiten

1.4.1 Overzicht

Hieronder vindt u een overzicht van de activiteiten die werden ontwikkeld in het kader van deze Denkerscyclus. Daarnaast hebben Emmanuel Alloa en Bart Verschaffel elkaar ook meermaals getroffen in Parijs en werden tal van ad hoc gesprekken gevoerd tussen de leden van het wetenschappelijk comité onderling.

- 15-17/06/2017 Vergadering Wetenschappelijk Comité @Universitaire Stichting + introductie Academie
- 26-27/06/2017 Vergadering Wetenschappelijk Comité @Universitaire Stichting
- 21-22/09/2017 Seminarie met experts @KVAB
- 11-12/12/2017 Slotsymposium 'The Limits of Transparency - What does Transparency show? What does Transparency hide?' @KVAB

1.4.2 Bespreking

Op 22 september 2017 werd een besloten seminarie georganiseerd waarbij het thema breed geëxploreerd werd, met een bijzondere nadruk op de esthetica en de visuele kunsten. De verschillende bijdragen en casestudies uit de architectuur, fotografie, film, maar ook het wetenschappelijk onderzoeksbeleid en de studie van religieuze praktijken brachten parallelle inzichten naar voor. Telkens bleek hoe welbepaalde, specifieke vormen van transparantie worden gefabriceerd binnen een maatschappelijke context, elk hun eigen schaduw afwerpen en een eigen soort opaciteit produceren en verhullen. Heel interessant aan deze artistieke reflecties is dat ze zelden gebiologeerd zijn door de transparantie als effect – tenzij als Orwelliaanse nachtmerrie – maar, allicht omdat ze dichter bij de letterlijkheid van de transparantie en de oorsprong van de metafoor werken, veeleer net de ondoorzichtigheid beseffen en thematiseren.

Er werden presentaties gegeven door de Denker, Patrick Vandermeersch (Universiteit Groningen), Bert Seghers (KVAB), John Pitsys (UCL), Vlad Ionescu (UHasselt), Hans De Wolf (VUB), Natacha Pfeiffer (USL), Christophe van Gerrewey (EPFL Lausanne) en Herman Parret (KU Leuven).

Het seminarie diende als voorbereiding voor het publieke slotsymposium 'The Limits of Transparency – What does Transparency show? What does Transparency hide?', dat plaatsvond in het Paleis der Academiën op 11 en 12 december 2017. Naast de esthetische vraagstelling werd vooral aandacht besteed aan de maatschappelijke effecten van de verwachting van transparantie.

Op maandag 11 december gaf Emmanuel Alloa een zeer gesmaakte keynote lezing, gevolgd door een reactie van Philippe Van Parijs (UCL). Daarnaast waren er bijdragen van onder meer David Heald (The Adam Smith Business School, University of Glasgow), Dorota Mokrosinska (Leiden University) en John Pitseys (UCL). Gezien de onverwacht slechte weersomstandigheden slaagde Claus Pias (Leuphana University Lüneburg) er helaas niet in Brussel te bereiken. Daags nadien, op dinsdag 12 december, volgden lezingen van Antoinette Rouvroy (FNRS, Université de Namur) en Herman Parret (KU Leuven) en waren er heel wat internationale bijdragen waaronder Antonio Somaini (Université Sorbonne Nouvelle – Paris 3), Sara Guindani (Fondation Maison des Sciences de l'Homme – Université Paris 8), Patrick Vandermeersch (Groningen University) en Christophe van Gerrewey (EPFL Lausanne). Het symposium werd afgesloten met een 'artist' talk van de wereldbekende beeldend kunstenaar Thomas Hirschhorn. Enkele van de geregistreerde deelnemers in het publiek kwamen van ver o.m. Israël en Italië.

Het programmaboekje en de deelnemerslijst van het slotcongres vindt u in bijlage. Er werd geopteerd om de papers en presentaties niet publiek op de website beschikbaar te stellen. Het is de bedoeling deze te bundelen in een publicatie van de Academie.

2 Resultaten en impact

2.1 Nieuwe ideeën

Het programma stelde Emmanuel Alloa in staat om zijn onderzoek verregaand uit te diepen, om connecties te maken met andere vormen van expertise en zo nieuwe inzichten te verwerven en - zeer belangrijk – om de eerste resultaten te toetsen aan een breed publiek. Het rapport van de Denker vindt u in bijlage.

2.2 Publicatie

Er zal getracht worden om de bijdragen van het slotsymposium te bundelen en te publiceren in de reeks Verhandelingen van de Academie.

2.3 Communicatie en media

De activiteiten van het Denkersprogramma werden aangekondigd op de website van de KVAB, de LinkedIn-pagina en de Facebook-pagina van de KVAB, in de Academieberichten en op de websites van partnerorganisaties. Alle programma's en bijhorende papers van deze cyclus zijn eveneens terug te vinden op de website van de KVAB.

De aankondiging en uitnodigingen voor het slotcongres werden elektronisch verstuurd naar meer dan 3000 geadresseerden, een persbericht werd uitgestuurd naar onze media-contacten.

Er is een artikel verschenen over deze Denkerscyclus in de Academieberichten nr. 67, 2017, p. 4-5.

3 Bijlage

3.1 Conceptnota

3.2 Thinker's Report

3.3 Artikel Academieberichten nr. 67

3.4 Programmabrochure + deelnemerslijst